

**A hatalom árnyékában:
a drogkartellek politikai hatása Mexikóban**

Jelige: PEG982

Dolgozat lezárásának dátuma: 2025. 01. 06.

Tartalom

Absztrakt	3
1. Bevezetés	4
2. Drog és bűnözés	7
2.1. Illegális gazdaságok	7
2.2. A drog és bűnözés kapcsolata	9
2.3. Drogkereskedelem	12
3. A droggartellek Dél-Amerikában	13
3.1. Kolumbia: A Medellín és Cali-kartellek hatása a politikára és a droggkereskedelemre	13
3.2. Mexikó szerepe az USA kábítószer-keresletének növekedésében	18
3.3. A mexikói Guadalajara-kartell története	19
4. Mexikói drogháborúk	22
4.1. A korrupció mértéke a PRI kormányzása alatt	22
4.2. Vicente Fox droggellenes politikája	23
4.3. Felipe Calderón drogháborús stratégiája	26
5. A droggartellek megfékezésében elért eredmények	28
5.1. Calderón politikájának „eredményei” és következményei	28
5.2. A drogháború helyzete Calderón elnöksége után napjainkig	31
6. Összegzés	35
Felhasznált irodalom	38
Internetes források	39

Absztrakt

A dolgozatom a mexikói droggkartellek tevékenységének bemutatására és elemzésére összpontosít, különös tekintettel arra, hogy milyen hatást gyakoroltak ezek a szervezetek az ország közbiztonságára, politikai életére, gazdaságára, valamint a mexikói társadalomra.

Először a kábítószer-kereskedelem s az ehhez kapcsolódó illegális gazdasági tevékenységek által jelentett globális problémát tekintem át. Ezután bemutatom, milyen kapcsolat áll fenn a kábítószeres és a bűnözés között, vajon a drogok legalizálása megoldást jelenthet-e a problémára; a droggereskedelem hogyan vált a bünszervezetek elsődleges bevételi forrásává, s miért teremt ez politikai instabilitást. Utána a probléma Latin-Amerikában, pontosabban Kolumbiában való jelentkezését mutatom be, s elemzem, hogy hogyan volt képes a drog az erőszak és a megfélemlítés, valamint a korrupció és a gazdasági befolyás révén aláásni a kolumbiai állam tekintélyét. Ezt követően Mexikó példáján keresztül szemléltetem, hogy – különösképpen az ún. Intézményes Forradalmi Párt kormányzásának és a korrupció virágzásának idején – milyen összefonódás jött létre a droggkartellek és az állami intézmények között. Szakirodalmak és esettanulmányok segítségével bemutatom a Vicente Fox elnökségének idején kezdődött, s a Felipe Calderón kormányzása alatt kiteljesedett, „a mexikói drogháborúk” elnevezéssel illetett jelenséget. A drogháború alakulásának történeti áttekintésével képet alkothatunk arról, hogy milyen stratégiát követve próbálta a mexikói államnak megfékezni a kartelleket, valamint arról, hogy hogyan használják a kartellek a korrupciót és az erőszakot a politikai hatalom befolyásolására.

A dolgozatom végén azt állapítottam meg, hogy a Calderón-kormányzat katonai fellépése csak részleges sikereket ért el. Az Egyesült Államok támogatásával sem sikerült tartós eredményeket elérni, s ugyan sikerült legyengíteni a bünszervezeteket, azonban nem tudtak teljesen gátat vetni azok működésének. Sőt, a drogháborúk súlyos társadalmi és gazdasági következményekkel is jártak. Arra a következtetésre jutottam, hogy a kartellek elleni fellépés nem korlátozódhat csak katonai beavatkozásokra, hiszen elengedhetetlenek az átfogó jellegű reformintézkedések, s mindenekelőtt a korrupció felszámolása.

1. Bevezetés

A szervezett bűnözés és a drogkereskedelem az olyan globális problémák közé sorolható jelenségek, melyek rendkívül komoly gazdasági, társadalmi és politikai károkat okoznak. A dolgozatomban a mexikói drogkartellek példáján keresztül szeretném szemléltetni, hogyan képesek a bűnszervezetek befolyásolni egy adott országban a politikai döntéshozatali folyamatokat és hogyan tudják destabilizálni egy ország igazságszolgáltatási rendszerét és társadalmát.

Dolgozatom első fejezetében az illegális, avagy „fekete” gazdaság létrejöttének kérdésével foglalkozom és jellemző tulajdonságaik számbavételére teszek kísérletet. Abban az esetben, ha a szervezett bűnözés nagy mértékben átszövi egy adott ország gazdasági életét, a bűnszervezetek nemcsak manipulálni tudják a döntéshozatali folyamatokat, hanem megvesztegetésekkel akár hivatalos pozíciókat is meg tudnak szerezni. Ezáltal az adott országban zajló politikai folyamatokra is nagy hatást képesek gyakorolni. Kolumbia és Mexikó esete tökéletes példája ennek. Dolgozatomban továbbá nagy vonalakban áttekintem, miféle kapcsolat áll fenn a drog és bűnözés között, s hogy a kábítószer legalizálása megoldást jelenthet-e a probléma kezelésére. Az első fejezetet annak a kérdésnek a tárgyalásával zárom, hogy miért tekinthető az egyik legjövedelmezőbb illegális kereskedelmi tevékenységnek a drogkereskedelem és földrajzilag melyek azok a területek, ahol a leginkább jellemző a létezése és miért.

A második fejezetben a fent említett problémák dél-amerikai jelenlétét, s azon belül különösen a kolumbiai kartellek, azaz a Medellín és a Cali-kartellnek tevékenységét tekintem át. Összehasonlítom, hogy miben különbözött egymástól a két bűnszervezet, milyen módszereket alkalmaztak és miért emelhető ki a tevékenységük. Elsősorban azt veszem figyelembe, hogy milyen hatást gyakoroltak a helyi politikai életre, valamint hogy az Egyesült Államok beavatkozása miért játszott kulcsszerepet a bandák elleni küzdelemben, különös tekintettel arra, hogy a kiadatási politika miként bizonyult meghatározónak a kartellekre nézve.

Egy külön alfejezetben vizsgálom azt is, hogy milyen szerepe volt Mexikónak abban, hogy az Amerikai Egyesült Államokban erőteljesen megnövekedett a kábítószer iránti kereslet és melyek azok a tényezők, amik előidéztek a kábítószer kereslet fellendülését. Az első mexikói kartell, a Guadalajara-kartell történetének és működésének áttekintése elengedhetetlen ahhoz, hogy megértsük, miért vált Mexikó fontos szereplővé a drogkereskedelemben, hogyan szerzett befolyást a helyi politikai életben és hogyan teremtett

valamiféle hidat azok az országok, ahol az illegális kábítószerkereskedelmet uraló bűnszervezetek meghatározóak, és az Egyesült Államok fogyasztói piaca között. Bemutatom, miféle esemény vezetett a kartell széteséséhez, s mi vezetett oda, hogy az USA, azon belül a DEA („Drug Enforcement Administration”, magyarul Kábítószer-ellenes Hivatal) intenzívebben vette fel a küzdelmet a kartellekkel Mexikóban.

A harmadik fejezetben részletesen áttekintem, hogyan alakult a mexikói drogháborúk helyzete az egyes kormányzatok alatt, mikor volt a legnagyobb mértékű a korrupció, és miért nem léptek fel az egyes kormányzatok keményebben a kartellekkel szemben. Továbbá kitérek arra, miért tekinthető kulcsfontosságúnak Vicente Fox fellépése, hogyan alakult a kábítószer-ellenes politika az elnöksége idején, ez milyen eredményekkel járt, illetve milyen következményekkel járt az, hogy újabb szervezetek jöttek létre és a kartellek egymással kezdtek el versengeni. Megvizsgálom azt is, hogy az egyes kormányzatok milyen stratégiákat követve próbálták megfékezni a bűnszervezeteket. Részletesebben megvizsgálom Felipe Calderón kormányzásának idejét, amely a drogkartellek elleni harc egyik legmeghatározóbb időszaka volt az országban. Részletesen áttekintem a mexikói drogháború alakulását a 2006 és a 2012 közötti időszakban, milyen fontos események és történések köthetőek ehhez az időszakhoz, milyen kezdeményezést dolgozott ki Calderón az Egyesült Államok elnökével a drogháború megfékezésére és ennek milyen eredményei voltak. Továbbá áttekintem, hogy ebben az időben milyen mértékben erősödött fel az erőszak az országban, ami több ezer ember, köztük civilek halálához vezetett.

A negyedik fejezetben Felipe Calderón politikájának elemzésével rávilágítok arra, hogy melyek a katonai beavatkozások hatékonyságát meghatározó legfontosabb tényezők. Mivel az országban még mai napig komoly probléma a szervezett bűnözés, ez azt is mutatja, hogy a katonai eszközökkel történő fellépésnek is megvannak a maga korlátai. Részletesen megvizsgálom, miért ellentmondásosak a kartellek megfékezésben elért eredmények és milyen következményei voltak Calderón militartizált drogellenes politikájának. Az elért sikerek, például a kartellek vezetőinek elfogása, vagy drogszállítmányok lefoglalása nem mindig vezettek tartós eredményekhez, sőt gyakran a kartellek közötti erőszak növekedését váltották ki. Az állami intézményekbe vetett bizalom a korrupció miatt gyengült, civilek milliói kényszerültek az erőszak árnyékában élni és az ország bizonyos területei gyakorlatilag háborús övezetté váltak.

A mexikói hatóságok közel két évtizede folytatnak élethalálharcot a drogkartellek ellen, azonban csak korlátozott sikert voltak képesek elérni a küzdelemben. A konfliktusban évente

több ezer mexikói - köztük politikusok, diákok és újságírók - hal meg. Az országban több mint 431 000 gyilkosság történt 2006 óta, amikor a kormány hadat üzent a kartelleknek.¹

„A mexikói drogháború néven ismert brutális erőszakhullám a történelem egyik legpusztítóbb, a kábítószer-kereskedelemhez kapcsolódó eseményévé vált. 2006 és 2012 között Felipe Calderón volt Mexikó elnöke és egy úgynevezett offenzívát indított a droggartellek ellen, amelyet az Egyesült Államok támogatott. Azonban a rivális bandák és a biztonsági erők közötti harcok több tízezer halálos áldozatot is megköveteltek. Még azóta is, hogy Enrique Peña Nieto elnök 2012 decemberében átvette a hatalmat, és a biztonságról a gazdaságra helyezte a hangsúlyt, több ezren haltak meg a kartellekkel kapcsolatos erőszakos cselekményekben” (Grillo, 2013: 253).

Dolgozatom végén áttekintem a drogháború jelenlegi állását, bemutatom, hogy a Calderón utáni elnökök, például Enrique Peña Nieto és Andrés Manuel López Obrador milyen újfajta stratégiákat, s miféle eredménnyel alkalmaztak a probléma lehetséges kezelésére. Végezetül pedig arra a kérdésre is megkísérlek választ adni, hogy vajon tekinthető-e ún. „bukott államnak” Mexikó.

¹ <https://www.cfr.org/background/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels#chapter-title-0-3> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

2. Drog és bűnözés

2.1. Illegális gazdaságok

A bűnszervezetek olyan szervezetek, amelyek elsősorban illegális tevékenységeket folytatnak. Azonban mit nevezhetünk illegális, azaz jogellenes, vagy törvénytelen tevékenységnek?

„A jogellenes cselekmény olyan cselekmény, amely ellentétes a törvénnyel, az írott normával és a törvénykönyvben foglaltakkal. A jogellenességnek nem kell, hogy erkölcsi vagy etikai árnyalata legyen, egyszerűen csak olyasvalami, ami ellentétes egy írott törvénnyel.”³

Ide sorolható többek közt például az emberkereskedelem, embercsempészet, fegyverkereskedelem, illetve a drogkereskedelem. Vanda Felbab-Brown a „Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs” című könyvében ezzel kapcsolatban így fogalmaz:

„Az ilyen tevékenységek általában igen jövedelmezőek, leginkább a törvénytelségük miatt... A törvényes piacoktól eltérően az illegális piacoknak több döntő jellemzőjük van: nagyon magas nyereséget kínálnak, és mivel a kormányok és a törvényes vállalkozások nem vehetnek részt rajtuk nyíltan, a törvényen kívüli szereplők, például a felkelő csoportok, jelentős piaci részesedést tudnak szerezni. A kormányok gyakran kötelességüknek érzik, hogy tönkretegyék az illegális gazdaságot, ami lehetővé teszi a harcoló felek számára, hogy annak védelmezőjeként tüntessék fel magukat és megszerezzék az illegális gazdaságtól függő helyi lakosság támogatását” (Felbab-Brown, 2010: 2-3).

Felbab-Brown szerint általában az illegális gazdaságnak a létezése mindig kapcsolódik egy bűnszervezethez vagy bűnözői csoporthoz, viszont ez önmagában még nem vezet terroristák megjelenéséhez, vagy felkelések kirobbanásához. Azonban mikor fegyveres csoportok maguk is illegális gazdasági tevékenységeket folytatnak, ez befolyásolhatja, miféle eszközökhöz juthatnak hozzá, és ez hatást gyakorolhat az általuk alkalmazott stratégiára, sőt bizonyos esetekben még céljaira, identitásukra is döntő hatással lehet.

Felbab-Brown szerint négy tényező határozza azt meg, hogy a harcoló felek hogyan profitálhatnak abból, hogy illegális gazdasági tevékenységet folytatnak. Először is függhet az

³ https://economy-pedia.com/11031330-illegal#google_vignette (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

gazdaság általános állapotától, az illegális gazdaság jellegétől, attól, hogy vannak-e csempészek vagy nincsenek továbbá a kormányzatnak az illegális gazdasági tevékenységre adott válaszával. Egy adott ország gazdasági helyzete, akár szegény, akár gazdag régióról beszélünk, meghatározza, hogy mennyire könnyű alternatív jövedelemforrásokat találni és hány ember függ az illegális tevékenységekből származó bevételektől. Az, hogy az illegális gazdaság milyen mértékben biztosít munkát a helyi lakosság számára, attól függ, mennyire munkaintenzív. A helyzetet tovább befolyásolja, hogy jelen vannak-e bűnszervezetek, vagy sem és milyen intézkedésekkel reagál a kormány az illegális tevékenységekre.

Összefoglalva tehát, az illegális gazdaság akkor válik a hadviselő felek számára különösen hasznossá politikai szempontból, ha az gazdaság általános állapota rossz, az illegális gazdaság nagyszámú munkást foglalkoztat, a kereskedelmet átszövi a bűnözés és a kormányzat keményen próbál meg fellépni ezek ellen.

Miféle hatást gyakorolhat ez a politikai életre?

A kiterjedt illegális gazdaság fenyegetést jelenthet az állam számára, mivel lehetőséget ad a bűnszervezeteknek arra, hogy bekapcsolódjanak a politikai életbe és aláássák a demokratikus intézményeket.

„Az illegális gazdaság által generált pénzügyi forrásoknak és politikai tőkének köszönhetően a legnagyobb kábítószer-kereskedők gyakran nagy sikereket érnek el a politikában. Képesek hivatalos hatalmi pozíciókat szerezni, valamint a színpad mögül befolyást gyakorolni. Ráadásul, ahogy a tiltott pénzből finanszírozott politikusok egyre nagyobb sikereket érnek el, a már befutott politikai szereplők is hajlamosak részt venni a tiltott gazdaságban, ami súlyos következményekkel jár, mert a korrupció terjedését is elősegíti” (Felbab-Brown, 2010: 10).

Azokban a gazdaságokban, amelyekben a nagy hatalommal rendelkező kereskedők meghatározó szerepet játszanak, jelentősen romlik a közbiztonság és az igazságszolgáltatási rendszer sem lesz képes hatékonyan ellátni a feladatát. Ahogyan az illegális gazdaság egyre kiterjedtebbé válik, ezzel párhuzamosan a kormány egyre cselekvőképtelenebb lesz és lassan odáig fajul a helyzet, hogy a kereskedők úgy érzik, hogy a törvények felett állnak. Gyakran

folyamodnak erőszakhoz a büntetőeljárás elkerülése érdekében, azaz vesztegetnek vagy ölnek meg ügyészeket, bírókat és tanúkat. Ennek következményeként a törvénykezés egyre alacsonyabb színvonalra süllyed és az állami tekintélye is egyre kisebb lesz. Felbab-Brown az 1980-as évek végi Kolumbiát és az elmúlt évek Mexikóját hozza példának arra, hogy a kiterjedt bűnszövetkezetek hogyan képesek megvesztegetni és megbénítani a rendfenntartó erőket és hogy az erőszakos bűnözés kiterjedtsége hogyan teheti tönkre az igazságszolgáltatási rendszert.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy az illegális gazdaságnak számos káros hatása is van. Ahogy a könyv is említi, a kábítószer előállításához felhasználható növények termesztése és feldolgozása munkahelyeket teremt és javíthat a szegényebb közösségek gazdasági helyzetén, azonban a virágzó kábítószer-gazdaság inflációt okozhat, instabillá teheti a nemzeti valutát és veszélyezteti a törvényes iparágak fejlődését, különösen az exportorientált szektorokban.

2.2. A drog és bűnözés kapcsolata

A kábítószer olyan természetes vagy mesterséges anyag, amely az emberi szervezetbe kerülve a központi idegrendszerre hat, így megváltoztatva annak működését, funkcióit.⁴ Hatásuk lehet akár jótékony, vagy káros, vagy adagolásuktól függően akár egyszerre mindkettő. Mark A. R. Kleiman, Jonathan P. Caulkins, Angela Hawken a „Drugs and drug policy: what everyone needs to know” című könyvükben megemlítik, hogy a pszichoaktív drogok a mentális funkciókra, például a hangulatra, a gondolkodásra és a viselkedésre hatnak. A koffein, a nikotin, az alkohol, a kokain, az ópiátok, például a heroin vagy a morfium, és az opioidok, stimulánsok, például a metamfetamin, vagy a nyugtatók, a közismert Xanax, a hallucinogének, például LSD és az ecstasy (MDMA), mind pszichoaktív drogok.

A drogfogyasztás függőséget okozhat, amelytől nehéz megszabadulni, még akkor is, ha felismeri a problémát az érintett személy. Egyes pszichoaktív drogokra különösen könnyen rá lehet szokni. Bár sokan, akik kipróbálják a drogokat, nem válnak függővé, azonban a kábítószer-függőség súlyos következményeket vonhat maga után.

Milyen mértékben kapcsolódik a kábítószerhez a bűnözés? Van-e kapcsolat a kábítószer-fogyasztás és a bűnözés között? Egyes drogfogyasztók olyan bűncselekményeket követnek el, amelyek szorosan összefüggnek szerhasználatukkal, például lopást vagy rablást,

⁴ https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2020/10/A-drog-fogalmi-meghatározasa_sablon.pdf (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

hogy pénzt szerezzenek a drogokra. Más esetekben a kábítószer-használat és a bűnözés látszólag egymástól függetlenül létező dolgok.

A könyv szerint általánosságban elmondható, hogy a kábítószeres és a bűnözés közötti kapcsolat hármasságról beszélhetünk. Elsősorban a droghasználat irracionális viselkedésre készítheti az embereket, vagy akár pénzre van szükségük a kábítószer megvásárlásához, vagy harmadsorban belekeverednek a kábítószer előállítását és kereskedelmét átható erőszakos cselekményekbe.

Azok, akik szerint szoros kapcsolat van a drogok és a bűnözés között, gyakran hivatkoznak olyan statisztikai adatokra, amelyek a bűnelkövetők körében kiemelkedően magas drogfogyasztási arányt mutatnak. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a kábítószer-használat, akár közvetlenül, akár közvetve, fokozhatja a hajlamot a bűncselekmények elkövetésére.

Példának okáért említenék néhány statisztikát, amely alátámasztja a kábítószerrel való visszaélés és a bűnelkövetés közötti jelentős kapcsolatot. Egy ezt a kérdést kutató csoport egyik jelentésében a következőkre mutat rá:

„2021-ben az elkövetők 80%-a számolt be valamilyen korábbi kábítószer-fogyasztásról, 55%-uk pedig a bűncselekményt megelőző hónapban fogyasztott kábítószerrel. Az állami börtönben az anyák által leggyakrabban használt kábítószer a kokain/ crack volt, míg az apák körében magasabb volt a marihuánafogyasztás. Az az erőszakos bűncselekmények elkövetőinek 24%-a számolt be kábítószer-fogyasztásról a bűncselekmény elkövetésekor.

A mentális egészségügyi problémákkal küzdő fogvatartottaknál magasabb volt a kábítószer-függőség, vagy fogyasztás aránya. Például a mentális egészségügyi problémával küzdő állami fogvatartottak 74%-a függött alkoholtól vagy kábítószerrel, vagy élt vissza vele, szemben a mentális egészségügyi problémával nem küzdő fogvatartottak 56%-ával.”⁵

Mint már korábban is említettem, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetése nagy része annak köszönhető, hogy a drogfogyasztók pénzt próbálnak szerezni drogfogyasztásuk fenntartásához. Ez nagyobb valószínűséggel fordul elő akkor, ha a

⁵ <https://www.addictiongroup.org/resources/crime-rates-statistics/> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

drogfogyasztók nem képesek törvényes munkával szerzett jövedelmükből hozzájutni az általuk fogyasztott drogokhoz.

„A heroin és a kokain a két legdrágább kábítószer. Az ezek vásárlásához szükséges pénz megszerzése érdekében rengeteg bűncselekményt követnek el. Ezzel szemben a marihuána viszonylag olcsó. Valószínű, hogy a legtöbb felhasználó képes fenntartani a marihuána fogyasztását anélkül, hogy ehhez bűncselekmény elkövetésére lenne szüksége. A kábítószerrel kapcsolatos bűnözés nagy része a kábítószer-ellenes törvények végrehajtásához kapcsolódik. Ez a „rendszerszintű bűnözés” a kábítószer-előállítás- és terjesztés üzletéhez, valamint a drogügyletek védelmében alkalmazott erőszakhoz vagy erőszakkal való fenyegetéshez kapcsolódik. A rendszerszintű bűnözés (különösen az erőszakos bűnözés) szorosan kapcsolódik a drogpolitikához, mivel a drogpiacon illegális jellegéből ered - a drogpiacon résztvevők nem folyamodhatnak a törvényhez a szerződések érvényesítésére vagy a viták rendezésére (Kleiman et al, 2011: 120-121).”

Mark A. R. Kleiman, Jonathan P. Caulkins, Angela Hawken azt a kérdést is megvizsgálja, hogy esetleg a kábítószer fogyasztásának legalizálása nem szüntetné-e meg a bűnözés nagy részét? Lehetetlen előre megjósolni egy ilyen erőteljes változás hatásait, hiszen rendkívül sokat számítanak a legalizálás utáni adó- és szabályozási rendszer részletei, és a hatások nem lennének azonosak különböző területeken.

Az Egyesült Államokban a kábítószer legalizálása egy 60 milliárd dolláros illegális piacot szüntetne meg, amely jelenleg komoly erőszakot és felfordulást okoz, és sok fiatal számára vonzó alternatívát jelent a szegény területeken, ahol a legális munkaerőpiaci kilátások nem túl kedvezőek. A kábítószer-ellenes intézkedések eltörlésével a rendőrség és a börtönök kapacitása felszabadulhatna, így több figyelmet fordíthatnának az erőszakos és vagyon elleni bűncselekmények visszaszorítására.

Ha a drogok olcsóbbá válnának, az csökkenthetné a bűnözést, mivel a drogfüggők nem kellene illegális módon pénzt keresniük a szokásaik fenntartásához. Másrészt azonban a legalizálás valószínűleg jelentősen növelné a jelenleg tiltott kábítószereszek használoinak számát, különösen azokat, akik nagyobb dózisban, gyakrabban fogyasztják őket. Néhányan közülük bűncselekményeket követnének el a kábítószer hatása alatt, míg mások, akik nem

találnának munkát, bűncselekmények elkövetésére kényszerülnének, hogy alapvető szükségleteiket, például ételt és szállást biztosítsanak maguknak.

2.3. Drogkereskedelem

Az illegális kereskedelem és a nemzetközi bűnözés egyre nagyobb részét teszi ki a világ globális gazdaságának és számos államban politikai erővé is képes válni. A transznacionális bűnözés olyan bűncselekmények összességét jelenti, amelyek nem korlátozódnak egyetlen ország területére, hanem több államra kiterjedő tevékenységet foglalnak magukban. Ilyen például az emberkereskedelem, a fegyverkereskedelem vagy a drogkereskedelem is.

„Minden kontinensen vannak kábítószer-fogyasztók, de a fogyasztási piacok jelentősen eltérnek egymástól: egyes régiókban több heroint, máshol pedig nagyobb mennyiségben fogyasztanak kokaint és szintetikus kábítószereket... A kábítószer-kereskedelmet, akárcsak a legális kereskedelmet, nagymértékben alakítják a történelmi hagyományok, a kereskedelmi útvonalak, a kultúrák, a társadalmi kapcsolatok és annak a régiónak a gazdasága, ahol a kereskedelem folyik. A jelenlegi kábítószer-kereskedők, legyenek bűnözők, terroristák vagy a tiltott szereplők keverékei, a hagyományos kereskedelmi útvonalakat a mai előnyökre használják ki. Új, nagy értékű árut vezettek be a régi útvonalakra, amelyek egykor a rabszolgák, fűszerek, tea és sok más értékes áru kereskedelmének csatornái voltak” (Shelley, 2014: 222).

Louis I. Shelley a „Dirty Entanglements Corruption, Crime, and Terrorism” című könyvében azt állítja, hogy az illegális kábítószer-kereskedelem elsősorban a fejlődő világban vagy a globális délen virágzik és gyakran olyan rendkívül korrupt országokban, amelyek kormányzási képességét tovább csökkenti ez a kábítószer-kereskedelem. A nagy mértékben előállított illegális drogok közé tartoznak a szintetikus kábítószeres és a marihuána, amely továbbra is a legelterjedtebb drog a világon. A heroin- és kokainkereskedelem tehát a legnagyobb multinacionális vállalkozásokhoz kapcsolódik, amelyek főként a fejlődő országokban működnek és értékesítik a nagy értékű termékeiket a fejlett világ számára.

Azonban a nemzetközi kábítószer-kereskedelem elterjedése következtében a fejlődő országokban is egyre több rendszeres kábítószerfogyasztó van. A Oroszországban, Kínában, Közép-Ázsiában, Brazíliában, Mexikóban, Kelet-Afrikában és Dél-Afrikában egyre

komolyabb problémát jelent a kábítószerrel való visszaélés, ami azt mutatja, hogy a kábítószerpiac már nem csupán a fejlett országokra korlátozódik, hanem a G-20 országaira és a növekvő, fiatalos városi lakosságú fejlődő gazdaságokra is kiterjedt.

„A kábítószer-kereskedelem a világ egyik legjövedelmezőbb és leggyorsabban növekvő kereskedelmi formája. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala legutóbbi becslése szerint az Afganisztánból kiinduló heroincsempészetből származó nyereséget évente 13 milliárd dollárra becsülik a Közép-Ázsián keresztül az Orosz Föderációba vezető északi útvonalon. A Törökországon keresztül a Balkánon és Nyugat-Európán keresztül a délebbi irányba tartó heroin piaci értéke 20 milliárd dollár körül van. Ha ehhez hozzáadjuk a kokain, a szintetikus kábítószeres és a marihuána forgalmát, akkor még több milliárdos forgalomról beszélhetünk. Ez az összeg messze meghaladja az illegális kereskedelem bármely más területéről származó nyereséget” (Shelley, 2014: 218-219).

3. A droggartellek Dél-Amerikában

A dél-amerikai droggartellek a kábítószer-kereskedelem egyik legkiemelkedőbb szereplői közé tartoznak. Olyan országok, mint például Kolumbia, Peru vagy Bolívia a kokain előállításának és exportjának a központjai, míg Mexikó az, aki kulcsszerepet játszik az észak-amerikai piacra történő csempészetben.

3.1. Kolumbia: A Medellín és Cali-kartellek hatása a politikára és droggereskedelemre

„Kolumbia rendelkezik a világ egyik legnagyobb illegális kábítószer-gazdaságával már évek óta, közel harminc éve. Az ország állítja elő a világ kokainkészletének nagyjából 80 százalékát és az Egyesült Államokban értékesített kokain 90 százalékát. Emellett a nyugati félteke legnagyobb herointermelője is, az amerikai heroin 50 százalékát onnan szerzik be. A tiltott kábítószeresből származó bevétel a kolumbiai GDP százalékában kifejezve az 1990-es évek közepe óta 0,5 és 3 százalék között mozog” (Felbab-Brown, 2014: 69).

A droggazdaság középpontjában áll Kolumbia történelmének egyik leghíresebb droggkartellje is, a Medellín-kartell. Vezetője Pablo Escobar, teljes nevén Pablo Emilio Escobar Gaviria volt, aki egy egész drogbirodalmat épített fel, sikerült elnyernie a társadalom egy bizonyos rétegének a támogatását és jelentős hatással volt a helyi politikai életre.

Mark Bowden „Killing Pablo: The Hunt for the Richest, Most Powerful Criminal in History” című könyvében részletesen beszámol arról, hogyan lett Escobarból a világ egyik leghíresebb drogbárója. Gyermekkorát nem a szegénység, hanem a középosztálybeli körülmények jellemezték. Eléggyé egy lázadó és ambíciózus természet volt, aki eltávolodott a hagyományos oktatástól. A hatvanas évek Medellínjének alvilágában kezdte a bűnözői pályafutását eleinte kisebb csalásokkal, csempészéssel, majd a vakmerősége és vezetői képessége kiemelkedő alakká tette. Bár Escobar vágyott a társadalmi elismerésre és a hatalomra, élete során „karriert” igazán csak a bűnözői világban volt képes befutni.

Amikor a kokain az 1970-es években népszerűvé vált az amerikai fiatalok körében, addigra Pablo már sikeres bűnöző volt. A marihuána-csempészetre kialakított útvonalak alkalmasak voltak a kokain szállítására is, ami hatalmas profitot hozott. Escobar és társai, köztük az Ochoa fivérek, Gustavo Gaviria és Carlos Lehder az Egyesült Államok kokain-ellátásának több mint felét ellenőrizték és elképzelhetetlen gazdagságra tettek szert.

„Az évtized végére az Egyesült Államokba szállított kokain több mint felét ők irányították az országba és nem milliókban, hanem milliárdokban volt mérhető az a hozam, amit kitermeltek. Vállalkozásuk Kolumbia legnagyobb iparágává vált. Polgármesterek, tanácsosok, kongresszusi képviselők és elnökök jelöltségét is finanszírozta. A nyolcvanas évek közepére Escobarnak csak Medellínben tizenkilenc különböző rezidenciája volt és mindegyikhez tartozott helikopter-leszállóhely. Világszerte voltak neki hajó- és repülőgépflojtái, ingatlanjai, nagy kiterjedésű antioquiai földterületei lakóparkjai és bankjai” (Bowden, 2001: 18).

Vanda Felbab-Brown a „Shooting Up: Counterinsurgency and the War on Drugs” című könyvében egy egész fejezetet szentel a kolumbiai drogháborúnak. Brutalitása ellenére a Medellín-kartellnek sikerült a nép támogatását elnyernie. Ezt megkönnyítette a gazdasági válság, amely akkoriban sújtotta Kolumbiát. Amikor az 1980-as évek elején Medellín textilipara az ázsiai konkurencia miatt összeomlott, akkor a város munkanélküliségi rátája meghaladta más városokét, sok vállalkozás csődbe ment és a szegénység is széles körben elterjedt.

A hátrányos helyzetűeknek gyakran az előrejutás egyetlen útját jelentette a kábítószer-kereskedelemben való részvétel. A városban a helyi lakosok tisztelték a drogkereskedőket a sikerükért, miközben ők szociális projektekkel építették a támogatottságukat. Pablo Escobar sportlétesítményeket, iskolákat, kórházakat épített, fákat ültetett, csatornajavításokat szervezett és házakat húzatott fel a nyomornegyedekben. A tulajdonában lévő „Medellín Civico” nevezetű újságban gyakran jelentek meg olyan cikkek, amelyek Pablo nagylelkűségét szembeállították Kolumbia hagyományos elitjének az önzésével.

Escobar politikai hatalomra is igyekezett szert tenni méghozzá úgy, hogy 1982-ben a Liberális Párt színeiben indult a kolumbiai képviselőházi választásokon, ahol Antioquia képviselő helyére választották meg póttagnak. Később, politikai ambícióinak megakadályozása miatt, 1984-ben parancsot adott Rodrigo Lara Bonilla igazságügyi miniszter meggyilkolására.

Az 1980-as évek egyik legfontosabb vitás kérdése volt a drogkereskedők az Amerikai Egyesült Államokba történő kiadatására vonatkozó politika. Ezt azt jelentette, hogy kartellek vezetőit vagy tagjait a helyi kormányok kiadják az amerikai hatóságoknak és ott vonják őket felelősségre a bíróság előtt, majd döntenek a büntetésükről, ami több évtizedes börtönbüntetés is lehet.

„A kiadatás, amelyre sok politikus úgy tekintett, mint a kolumbiai szuverenitás megsértése, rendkívül ellentmondásos volt. A kétoldalú kiadatási szerződést először 1979-ben írták alá, majd 1982 és 1984 között deaktiválták. Azonban újra aktiválták, majd végül 1987 elején a kolumbiai legfelsőbb bíróság alkotmányellenesnek nyilvánította. 1987 végén a kolumbiai kormány újra hatályba léptette, mivel egyre inkább fenyegetve érezte magát a csempészek választási rendszerbe való behatolást célzó erőfeszítései miatt” (Felbab-Brown, 2014: 75).

A könyv szerint a Medellín-kartell erőszakkal válaszolt a kolumbiai állam politikájára, létrehozva a „Los Extraditables” csoportot, amely háborút indított a kormány ellen. Brutális cselekmények sorozata indult meg, köztük újságírók és bírák meggyilkolása, politikusok fenyegetése, valamint bombatámadások, amelyek több száz ember életét követelték. A kartell öt elnökjelöltet is meggyilkolt, köztük Luis Carlos Galánt, aki elutasította, hogy Escobar indulhasson az elnökválasztáson.

Ennek ellenére a kormány 1989 és 1990 között több mint 20 drogkereskedőt adott ki az Egyesült Államoknak, és több mint 125 millió dollár értékű kábítószerrel kapcsolatos vagyont foglalt le. 1991-ben César Gaviria kolumbiai elnök alkut kötött Escobarral, amelyben a kartell több tagját beleértve Pablot is enyhe börtönbüntetésre ítélték a megadásukért cserébe. A büntetésüket egy speciálisan erre a célra épített börtönben, a Medellín közelében lévő „La Catedral”-ban tölthették le, amelyet Escobar maga építtetett. Azonban tizenhárom hónapig maradt csak a börtönben, ahol továbbra is folytatta drogüzleteit és alkalmanként még a börtönt is elhagyta. Végül megszökött és 1993-ban Medellínben egy háztetőn lőtték le menekülés közben.

Pablo Escobar halálával a Medellín-kartell megszűnt és a Cali-kartell vette át az irányítást a kolumbiai drogkereskedelemben. Pabloval ellentétben a Cali keresztapák, név szerint Gilberto Rodríguez Orejuela, Miguel Rodríguez Orejuela, José Santacruz Londoño és Hélmer “Pacho” Herrera nem akartak a figyelem középpontjába kerülni, inkább a háttérben akartak maradni. A Cali-kartell tagjai, a világ többi bűnözőjéhez hasonlóan inkább kerültek a politikai állásfoglalást és inkább csak befolyást akartak szerezni az ország hatalmi szerveivel.

Patrick L. Clawson és Rensselaer W. Lee III „The Andean Cocaine Industry” című könyvükben azt írják, hogy a Cali-kartell esetében a tényleges hatalom nem központilag működött hanem szétszórtnak. Ez azt jelentette, hogy a szervezet nem egyetlen, centralizált vezetés alatt állt, mint például a Medellín kartell Pablo Escobar vezetésével, hanem több, viszonylag autonóm csoportból, amelyek együttműködtek egymással, de saját műveleteiket részben önállóan irányították.

A Cali-kartell ugyan nem volt olyan erőszakos, mint a Medellín-kartell, ők inkább megvesztegetésekkel, gazdasági behatolással és jogi manipulációval igyekeztek elérni a céljaikat. A felemelkedésükkel az erőszak csökkent, azonban a korrupció egészen új magasságokba emelkedett Kolumbia politikai és közigazgatási életében. Ahogyan Alfonso Valdivieso főügyész megfogalmazta: „A Cali-kartell korrupciója rosszabb, mint a Medellín-kartell terrorizmusa...” Ez arra utalt, hogy Kolumbiában annyira elterjedt korrupció, hogy a Cali felől érkező fenyegetés alattomosabb volt, mint a Medellín nyíltan erőszakos drogbárói által jelentett fenyegetés. A kartell befolyása a kolumbiai gazdaságra is átható volt.

„A Cali vállalatai számos gazdasági ágazatban tevékenykednek: bankszektor, kommunikáció, építőipar, városi közlekedés, könnyűipar, agrárgazdaság és kiskereskedelem. Állítólag a cali építkezések mintegy 30-40 százalékát a kartellhez köthető drogpénzekből finanszírozzák. A kartellnek kiterjedt ingatlan-

és üzleti érdekeltségei vannak nemcsak helyileg, hanem például Buenaventura csendes-óceáni parti kikötőjében vagy annak közelében, valamint San Andres szigetén” (L. Clawson – W. Lee, 1996: 59).

A Cali-kartell 1995-ös bukásához hozzájárult egy fontos politikai esemény. Ernesto Samper, Kolumbia elnöke az 1994-es választási kampánya során a vádak szerint a Cali kartelltől 6 millió dolláros kenőpénzt fogadott el. Ironikus módon azonban a Samper-kormány kábítószer-ellenes intézkedéseket vezetett be. Ez a botrány nagymértékben gyengítette az amerikai-kolumbiai kapcsolatokat és a kábítószer-ügyekben való együttműködést.

Washington számos szankciót vezetett be Kolumbia ellen. A szankciók közé tartozott az, hogy Kolumbiát kizárták a nemzetközi kábítószer-ellenőrzési együttműködési programokból, ami megfosztotta az országot az amerikai gazdasági segélyektől és katonai támogatásoktól. Továbbá, az Egyesült Államok visszavonta Samper vízumát, valamint más magas rangú kolumbiai tisztviselők utazási engedélyét, arra hivatkozva, hogy az Amerikai Egyesült Államok nem fogadja el a drogkereskedőkkel összejátszó politikai vezetőket.

Ezek a szankciók kiterjedtek kereskedelmi preferenciák megvonására, valamint repülési jogok korlátozására is. Ezeket a szigorításokat az USA azzal indokolta, hogy Kolumbia nem tett eleget a kartellek és a drogkereskedelem elleni hatékony fellépés érdekében, beleértve a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos kiadatási kérelmek megtagadását is.

„A külügyminisztérium tisztviselői szerint Samper nem mutatta meg elkötelezettségét a drogellenes erőfeszítések iránt, miután a kongresszus felmentette, különösen, hogy Kolumbia június 24-én nem teljesítette a négy amerikai kiadatási kérelmet. Ezek között voltak a bebörtönzött testvérek, Gilberto és Miguel Rodriguez Orejuela, a Cali-kartell állítólagos vezetői.”⁶

A Medellin és a Cali-kartellek hatása tehát Kolumbiára több szinten érezhető volt. A drogkereskedelem nemcsak a gazdasági problémákat, hanem súlyos politikai következményeket is hozott, beleértve a politikai korrupciót, a kormányzati destabilizációt és a nemzetközi kapcsolatoknak a megromlását is.

⁶ <https://www.ndsn.org/SUMMER96/COLOMBIA.html> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

3.2. Mexikó szerepe az USA kábítószer-keresletének növekedésében

„Mexikó legkorábbi drogkereskedői több mint egy évszázaddal ezelőtt még ópiumot termesztettek. Generációk során ezek a züllött közösségek egymás után adták ki a főnököket, akik többek közt írástudatlanok, felvidéki nyelvjárást beszélő emberek voltak, mégis dollármilliárdokat mozgattak és kiterjedt nemzetközi hálózatokat hoztak létre” (Grillo, 2011: 22).

Ioan Grillo „El Narco: Inside Mexico's Criminal Insurgency” című könyvében részletesen tárgyalja, milyen szerepet tölt be Mexikó a globális kábítószer-kereskedelemben, illetve azt is, hogy a kartellek felemelkedésével hogyan változott meg Mexikó jelentősége ezen a piacon.

Mexikó földrajzi elhelyezkedése ideális feltételeket teremtett a drog termesztéséhez. A kábítószer előállításához szükséges növényeket termesztő farmok eredete, különösen a nyugati Sierra Madre hegységben a 20. század elejére nyúlik vissza. A helyi gazdák itt termesztették azt a marihuánát és a mákot, amelyből a heroin is készül. A mexikói Sinaloa állam lett a drogkereskedelem egyik központi helye. Itt alakult ki a 20. század közepére a bűnszervezeteknek egy sajátos rendszere, amely a helyi termékeket a nemzetközi piacokra exportálta.

Az Egyesült Államokban a drog iránti kereslet az 1960-as és az 1970-es években, elsősorban a hippimozgalom megjelenésével növekedett meg. A hippimozgalom és a „Summer of Love” időszaka kulcsszerepet játszottak az amerikai drogkultúra megváltozásában. A marihuána a szabadság és a lázadás szimbólumává vált, különösen a fiatalok körében, akik tömegesen kezdtek el marihuánát fogyasztani. A mexikói marihuána pedig gyorsan felértékelődött a növekvő kereslet miatt.

„Egy évtized alatt a drogok hiánypótló káros szenvedélyből globális árucikké váltak. Mexikóban a kereslet megugrása néhány sinalói parasztból országos iparággá alakította át a kábítószertermelőket egy tucatnyi államban. A kormánynak reagálnia kellett a törvények egyre szélesebb körű semmibe vételére, azonban az iparág dollármilliárdokat hozott és ebbe a játékba már a politikusok is be akartak szállni” (Grillo, 2011: 44).

Ioan Grillo a könyvében megemlíti, hogy az illegális drogfogyasztás már olyan széles körben elterjedt 1978-ra, hogy a Fehér Ház felmérése szerint a középiskolások 37,8%-a vallotta be azt, hogy fogyasztott már marihuánát. Ekkoriban kezdett nőni a heroin- és kokainfogyasztás

is. 1966-ban a heroin volt a legjövedelmezőbb drog, amely évente 600 millió dollárnyi forgalmat biztosított. 1980-ra a drogpiacon értéke pedig már meghaladta a 100 milliárd dollárt is.

A drogháború legnagyobb hatású alakja Richard Nixon amerikai elnök volt, aki meghirdette a kábítószer-ellenes háborút, megfélemlítette a külföldi kormányokat a kábítószer-előállítással kapcsolatban és létrehozta azt a kábítószer-ellenes hatóságot is, amely különösen Mexikóra jelentős hatást gyakorolt.

3.3. A mexikói Guadalajara-kartell története

Az 1980-as években a drogkereskedelem az intézményesülését elősegítő Guadalajara kartell, vált a legnagyobb bűnszervezetté Mexikóban. Benjamin T. Smith „The Dope: The Real History of the Mexican Drug Trade” könyvében azonban azt írja, hogy ők valójában sose nevezték magukat kartellnek, csak a DEA adta neki ezt a nevet, hiszen, ha az ellenségnek van neve, akkor könnyebb volt rájuk hivatkozni.

A Guadalajara-kartell azért is nem volt kartellnek tekinthető, hiszen nem volt formális struktúrája, nem is voltak szabályai, vagy előírt működési rendje. Inkább Sinaloa régebbi vágású kereskedői, emberrablói és egykori félkatonai bérgyilkosai változékony csoportjának volt tekinthető. A három legismertebb tagja Ernesto „Don Neto” Fonseca Carrillo, Rafael Caro Quintero és Miguel Ángel Félix Gallardo volt. Benjamin T. Smith a könyvében hosszasan ír a kartell kialakulásáról és működéséről és bemutatja, kik is voltak ők valójában.

Don Neto 1930-ban született egy olyan családba, amely már az 1930-as évek elején részt vett az ópiumkereskedelemben. Fonseca számára a drogkereskedelem élete természetes része volt, hiszen a családja is a drogkereskedelemhez kötődött. 1955-ben egy rendőrségi akció során lebuktak és Carrillo öt évre börtönbe is került. Ekkor tanulta meg, hogy mindig le kell fizetni a rendőröket, hogy elkerülje a problémákat. Az 1970-es évek elején azonban Fonseca már kokaint csempészett Ecuadorból Mexikón keresztül az Egyesült Államokba.

Rafael szintén egy kábítószer kereskedelemmel foglalkozó családba született, s bár a születésének pontos dátuma ismeretlen, ezzel kapcsolatban 1952 és 1956 közötti időpontra tippelnek. Caro Quintero nemcsak a családja révén szerzett kapcsolatokat, hanem házassági kapcsolatai révén is. Így állt kapcsolatban például a híres Elenes klánnal és Fonseca családjával. 1971-ben lebukott, amikor marihuánát szállított, de miután kiszabadult a börtönből, az 1980-as évek elejére újra visszatért a drogüzletbe.

Miguel, a trió harmadik és egyben legkiemelkedőbb tagja, azonban nem született drogcsempész családba. 1946-ban született Culiacán közelében, ahol kezdetben a családja egy helyi birtokon dolgozott. Gallardo Sinaloában középosztálybeli életet ált és egy különleges, ambíciózus személyiség volt. Szülei kemény munkával vásároltak földet, hogy jobban éljenek, Miguel pedig az oktatásba fektette energiáit. Elvégezte a középiskolát, majd egy üzleti főiskolán tanult. Először a Sinaloa állami rendőrségnél dolgozott, ahol közel került a kormányzó kedvenc heroin vegyészéhez, Lalo Fernándezhez.

Gallardo kormányzói kapcsolatai és tisztességes háttere révén hamarosan beépült a drogkereskedelembé és elérte, hogy befolyásos családokkal építsen kapcsolatokat. Ő volt az, aki a drogkereskedők számára egy újfajta megközelítést képviselt: az állami kapcsolatok és a bűnözői világ ötvözését. A kábítószer-kereskedelem mellett ingatlanügyletekbe is bevonult, és hamarosan Mexikó legfőbb kokainkereskedője lett.

Elaine Shannon „Desperados: Latin Druglords, U.S. Lawmen, and the War America Can't Win” című könyvében így fogalmazott Gallardóval kapcsolatban:

„Félix Gallardo olyan mértékű kokainszállításra specializálódott, amire eddig csak a kolumbiai Medellín-kartell volt képes. A mexikói kábítószer-kereskedelmi iparágat úgy alakította ki, hogy az a dél-amerikai kokain csővezetékévé vált. A kokain sokkal jövedelmezőbb volt, mint a marihuána és a heroin együttvéve és mivel finomított formában érkezett Mexikóba, sokkal kevésbé volt kiszűrhető, mint a marihuána és az ópium-mák. A DEA ügynökei rájöttek, hogy ha a mexikói kereskedők a marihuánáról és a heroinról a kokainra térnek át, gyakorlatilag megállíthatatlanok lesznek. A felszámolási erőfeszítések nem érintenék meg őket ahogyan a hagyományos légi megfigyelés sem. Mexikót több ezer elszigetelt leszállópálya tarkította, ahol a Dél-Amerikából érkező kokaint szállító pilóták észrevétlenül landolhattak” (Shannon, 2015: 117).

Az 1980-as évek közepére már legyőzhetetlennek érezték magukat. A kokainpiac jobban működött, mint valaha és a Reagan-kormányzatot három közép-amerikai háború is lekötötte. Úgy tűnt, hogy semmi sem mehet rosszul, de túlzásba estek.

„1985 februárjában Guadalajarában a gengszterek elrabolták Enrique „Kiki” Camarena DEA ügynököt, megkínózták, megerőszakolták és halálra verték. A

DEA ügynökei számára Camarena meggyilkolása a legsötétebb fejezet a mexikói munkájuk történetében” (Grillo, 2011: 72).

A már előbb említett Elaine Shannon *Desperados* című könyve részletesen tárgyalja Enrique „Kiki” Camarena meggyilkolását. Camarena az Egyesült Államok DEA ügynöke volt, aki a kartell tevékenységének feltárására koncentrált. Sikeresen felderítette a főbb tevékenységeiket, beleértve egy hatalmas marihuánaültetvényt is, a „Rancho Búfalo”-t, amelyet 1984-ben a mexikói hadsereg és rendőrség felszámolt. Ez a kartell számára hatalmas anyagi veszteséget jelentett.

Camarenát a Guadalajara-kartell egyik rejtékhelyén tartották fogva, ahol brutális kínzásoknak vetették alá. Több mint 30 órán keresztül hallgatták ki azért, hogy információkat szerezzenek a DEA módszereiről és terveiről. A kihallgatások során orvosokat is alkalmaztak, akik arról gondoskodtak, hogy Camarena életben maradjon, miközben kegyetlenül bántalmazták és kínozták.

A kartell felbomlásához nagyban hozzájárult „Kiki” halála, majd 1989-ben Félix Gallardo letartóztatása, amellyel együtt pedig a kartell végleg megszűnt egységes szervezetként működni. Több csoportra szakadt, amelyeket az egykori guadalajarai társak vezettek. Megalakult a Sinaloa-kartell, melynek vezetői Joaquín „El Chapo” Guzmán és Ismael „El Mayo” Zambada. Továbbá a Tijuana kartell az Arellano Félix család vezetésével és a Juárez-kartell Amado Carrillo Fuentes vezetésével. Ez a széttagság leginkább területi háborúhoz és intenzív rivalizáláshoz vezetett ezen új kartellek között, mivel az Egyesült Államokba vezető csempésztútvonalak, az úgynevezett plazák ellenőrzéséért harcoltak.⁷

Amado Carrillo Fuentes, akit az „Ég urának” is neveztek, 1993-ban vette át a Juárez Kartell irányítását. Hatalmas repülőgépfloattával szervezte meg a kokain csempészetet Kolumbiából az Egyesült Államokba és ezzel milliárdos vagyonna tett szert. Brutális módszerekkel és korrupcióval biztosította a kartellnek a dominanciáját, miközben politikusokat és rendfenntartókat vesztegetett meg. 1997-ben Carrillo Fuentes plasztikai műtéten esett át, hogy elkerülje a hatóságokat, azonban a beavatkozás során komplikációk léptek fel és meghalt. Halála hatalmi vákuumot eredményezett a Juárez-kartellen belül, azaz megszűnt a vezetés és nem volt senki, aki érdemben azonnal átvonná az irányítást. Ez pedig belső konfliktusokhoz és a rivális Sinaloa-kartellel folytatott véres háborúhoz vezetett.⁸

⁷ <https://scientificorigin.com/why-are-the-cartels-so-powerful-in-mexico-a-historical-and-in-depth-analysis> (a letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

⁸ <https://www.historydefined.net/juarez-cartel/> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)

Összességében elmondható, hogy a Guadalajara-kartell története a mexikói drogkereskedelem egyik meghatározó fejezete. A kartell a szervezett bűnözésnek egy újabb és magasabb szintjén működött Mexikóban és számos mai nagy kartell alapjait fektette le.

4. Mexikói drogháborúk

Fontosnak tartom megvizsgálni azt a kérdést, hogy hogyan változott a mexikói állam és a drogkartellek közötti kapcsolat a különböző politikai időszakokban. A drogkereskedelem már a 20. század első felében jelent volt Mexikóban, azonban csak az 1970-es évektől lett igazán jelentős a politikai elit és a kartellek közötti kapcsolat. Eleinte jelentősebb volt az állam és a gengszterek közötti összefonódás, azonban a századforduló környékén ez megváltozott.

4.1. A korrupció mértéke a PRI kormányzása alatt

„A mexikói drogbandák az alatt a hét évtized alatt élték a fénykorukat, amíg Mexikót egyetlen párt, az Intézményes Forradalmi Párt (PRI) kormányozta.”⁹ A PRI politikai rendszere a stabilitás fenntartására törekedett, és sok esetben szemet hunyt az illegális drogkereskedelem felett, amennyiben az nem veszélyeztette a kormányzást.

Louise Shelley „Corruption and Organized Crime in Mexico in the Post-PRI Transition” című tanulmányában kifejti, hogy szerinte a korrupció azért terjedt el Mexikóban, mert a polgárok azt gondolták, hogy a problémáikat nem tudják jogi úton megoldani. A társadalom minden szintjén az emberek úgy vélték, ha megvesztegetésekhez és más illegális eszközökhöz folyamodnak, akkor eléri majd a jogrendszerből a kívánt eredményt.

Shelley szerint minden olyan országban, ahol egy politikai párt töltött be domináns szerepet, ott kialakult a korrupció, viszont nem tudott kialakulni versengő pártrendszer.

„A PRI hosszútávú uralma biztosította a stabilitást Mexikóban. Ez a stabilitás elkerülte a katonai és polgári uralmak ciklusait, amelyek a legtöbb latin-amerikai kormányt jellemezték. Egyetlen politikai párt dominanciája azonban nem járult hozzá a versenyképes demokratikus intézmények és a jogállamiság fejlődéséhez. Ehelyett a PRI-nek a mexikói társadalomban betöltött egyedülálló szerepe, nem pedig szervezetének sajátos jellemzői járultak hozzá a korrupció magas szintjéhez” (Shelley, 2001: 215).

⁹ <https://www.cfr.org/background/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels#chapter-title-0-4> (letöltés ideje: 2024. 11.24.)

A mexikói kormányzati korrupció Carlos Salinas elnök ideje alatt érte el a csúcspontját, amely 1988-tól 1994-ig tartott. A Salinas-kormányzatot nemzetközi szinten elismerték a mexikói gazdaság modernizációjára tett lépések miatt, például az állami vállalatok privatizációjáért, azonban ezek nem várt következményekkel jártak. Akaratlanul is hozzájárultak a szervezett bűnözés és a korrupció növekedéséhez.

Ebben az időszakban a kábítószerkereskedők rendkívül befolyásosak lettek Mexikó politikai rendszerében, még a legfelsőbb szinteken is. Carlos Salinas elnök testvére, Raúl, hatalmas összegeket kapott drogkartellektől, amit a svájci hatóságok által befagyasztott vagyona is alátámaszt. Továbbá a kormányzat magas rangú tisztviselőit, például Mario Ruiz Massieu volt főügyész helyett, szintén kapcsolatba hozták a drogkereskedelemmel. Egyes kormányzók, mint például Quintana Roo, akit azzal gyanúsítottak, hogy egy perui-kolumbiai-mexikói kábítószer-összeesküvés központi figurája volt, vagy a Morelos és az északnyugati Sonora tartomány kormányzói is, közvetlenül érintettek voltak a nemzetközi kábítószer-hálózatokban.

Az igazságügyi rendszer instabilitása és a főügyészeknek gyakori lecserélése megakadályozta a hatékony nyomozást, miközben a kartellek befolyást tudtak gyakorolni a kormány döntéseire. Az igazságszolgáltatásba politikai beavatkozások történtek, amik megakadályozták a korrupció és a pénzügyi bűncselekmények kivizsgálását.

Az 1994-ben Zedillo kormányában már nem volt olyan magas szintű a belső korrupció, mint amilyen a Salinas kormányzás alatt. Mégsem tudott változást hozni Mexikónak, hiszen a PRI színeiben választották meg és nem tudta előre mozdítani a korrumpált pártjának reformját. Shelley úgy vélekedik Zedillo elnökről, hogy ő csak egy átmeneti figura volt a PRI legkorruptabb kormányzása és a Fox elnök által támogatott nyitottabb politikai rendszer között. Mexikóra egy fájdalmas átmeneti folyamat vár, mivel Fox elnök már megpróbálkozik egy demokratikusabb társadalom és egy többpárti állam létrehozásával.

4.2. Vicente Fox drogellenes politikája

„2000-ben a demokráciára való áttérést követően az ellenzéki *Partido Acción Nacional* (Nemzeti Akció Párt, PAN) jelöltjének, Vicente Foxnak a megválasztásával az új rendszer lehetővé tette Mexikó számára, hogy amerikai nyomásra hivatkozva drogháborút indítson a kartellek ellen. Washington támogatásával megkezdődhetett a harc és a drogbárókat célzó lefejezési taktikák

révén sikeresen megtörték a négy legnagyobb bandát: a Tijuana/Arellano-Felix szervezetet (AFO), a Sinaloa-kartellt, a Juárez/Vicente Carrillo Fuentes szervezetét (CFO) és az Öböl-kartellt. A Fox-kormányzat alatt a demokratikus folyamatok intézménye már nem tolerálta a korrupciót a mexikói politikai rendszerben.”¹⁰

Ioan Grillo „El Narco: Inside Mexico's Criminal Insurgency” című könyvében úgy jeleníti meg Foxot, mint a férfit, aki Mexikó végső menetelését vezette a tekintélyelvű PRI-től a többpárti demokráciáig.

Fox egy gazdag farmer volt, aki negyvenhat évesen véletlenül került bele a politikába és hét évvel később szülőföldjének, Guanajuato államnak lett a kormányzója. Csatlakozott a konzervatív Nemzeti Akciópárthoz, azonban sosem tartozott azok igazi vallásos hívei közé. Inkább a kemény munka és az egyenesség vidéki értékeit képviselte, mintsem magát az ideológiát.

Fox a választási kampányában nem beszélt sokat a kábítószerkereskedelemről, inkább arra összpontosított, hogy a PRI-t eltávolítsa a hatalomból. Amikor hivatalba lépett, még a gengszterek abban bíztak, hogy az új elnökkel majd együtt tudnak működni. Azonban ABC „Nightline” című műsorában úgy fogalmazott, hogy „minden idők legnagyobb csatáját fogjuk megvívni szervezett bűnözés ellen Mexikóban. Efelől semmi kétség.” Először nem akarta, hogy a hadsereg részt vegyen a kábítószerellenes háborúba, viszont az amerikaiak meggyőzték, hogy ez a leghatékonyabb módszer a harcban.

Grillo szerint, az első intőjel, miszerint Fox drogellenes politikája mégsem lesz annyira hatékony, az az esemény volt, ami alig két hónappal a kormányzása után jelentkezett. 2001. január 21-én ugyanis Chapo Guzmán, a Sinaloa-kartell vezetője megszökött a börtönből. Egy újságíró által előásott adatok szerint korrupciós hálózatot épített ki bent és két börtönőr segített neki megszökni.

Ezzel kapcsolatban születtek mindenféle összeesküvés elméletek is, miszerint a Fox-kormányzat szövetkezett Guzmánnal és a cél az volt, hogy a megújult Sinaloa-kartell legyen a legerősebb maffia és lehetővé tették neki, hogy tudjon terjeszkedni az országban. Ezt azonban semmilyen bizonyíték nem támasztja alá.

A következő három évben Fox drogellenes politikája eredményesnek tűnt. 2002-ben a városi rendőrség agyonlőtte a tijuani Ramón Arellano Félixet és a következő hónapban pedig sikerült elfogni öccsét is, Benjamint. 2003-ban a mexikói biztonsági erők elkapták Armando

¹⁰ <https://coha.org/nafta-and-drug-trafficking-perpetuating-violence-and-the-illicit-supply-chain/> (letöltés ideje: 2024. 11. 26)

Valenciát Michoacán államban és Osiel Cárdenast, az Öböl-kartell vezetőjét Tamaulipasban. Az amerikaiak úgy gondolták nagy jövő áll Mexikó előtt, de aztán elkezdődött a háború, melynek a középpontjában a Zetas állt.

A Zetas Mexikó egyik legerősebb és legfélelmetesebb fegyveres csoportjává vált. 1997-ben a mexikói hadsereg elit légi különleges erők csoportjának (Grupo Aeromóvil de Fuerzas Especiales - GAFES) 31 tagja megszökött, és bérgyilkosként, testőrként vagy drogfutárként kezdett dolgozni az Öböl-kartellnek. Cárdenas letartóztatása és kiadatása után a Zetas megragadta a lehetőséget és létrehozták az önálló bünszervezetüket. Elsősorban a katonai kiképzésük segítette őket, hogy ilyen erők legyenek. A legmodernebb fegyvereket, kommunikációs eszközöket használják és egy hadsereghez hasonló fegyelmet alkalmaznak a műveletek tervezése és a hírszerzés során.¹¹

Ioan Grillo szerint a Nuevo Laredo-i területi háború a Sinaloa-kartell és a Zetas között a mexikói drogháború egyik legvéresebb epizódja volt ebben az időszakban. A konfliktus akkor robbant ki, amikor a Sinaloa-kartell összehívott egy csúcstalálkozót és döntöttek a kelet-texasi tranzitútvonalak megszerzéséről. El Chapo és Arturo Beltrán Leyva vezetésével a Sinaloa-kartell arra készült, hogy keletre terjeszkedjen, de alábecsülte a Zetas erejét.

A Zetas, akik katonai taktikákat és félelemkeltő stratégiákat alkalmaztak, brutális ellenállást tanúsítottak. A konfliktus során a Sinaloa-kartell sok közép-amerikai újoncát is meggyilkoltak, holttesteik mellett pedig gúnyos üzeneteket hagytak. Ezek az erőszakos módszerek rövid időn belül általánossá váltak Mexikóban, példát mutatva más bűnbandák számára is.

A mexikói kormány úgy próbálta meg kezelni a helyzetet, hogy hétszáz katonát és szövetségi rendőrt küldött Nuevo Laredóba, hogy megfékezzék az erőszakot. Az offenzívát „Operación México Seguro”, azaz „Biztonságos Mexikó” hadműveletnek nevezte el Fox. Letartóztatásokkal és katonai jelenléttel igyekeztek megfékezni az erőszakot, azonban ezek az akciók gyakran a Zetas vagy a Sinaloa riválisainak segítettek, így nem csökkentették, hanem inkább tovább fokozták a konfliktust.

Sokan úgy gondolják, hogy a mexikói drogháború valódi kezdete Felipe Calderón elnökségének idejére tehető, azonban Grillo úgy vallja, hogy a háború már előtte is elkezdődött és még utána sem fog befejeződni.

¹¹ <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/zetas-profile/> (letöltés ideje: 2024. 11. 26.)

4.3. Felipe Calderón drogháborús stratégiája

„A mexikói drogháború 2006 és 2012 között a becslések szerint 60.000 halálos áldozatot követelt és további 26 000 mexikói tűnt el az erőszak következtében. Felipe Calderon, Mexikó elnöke, ebben az időszakban, a droggartellek vezetőit vette célba, de ez a stratégia a jelentések szerint a bandák közötti erőszakos versengéshez vezetett a hatalom megszilárdításáért.”¹²

Ioan Grillo „El Narco: Inside Mexico's Criminal Insurgency” című könyve részletesen írja le Calderón drogháborújának kezdetét és átalakulását. Célja a droggartellek elleni határozott fellépés volt, amelyet 2006-ban indított el közvetlen 10 nappal a hivatalba lépése után. Belevonta a mexikói hadsereget is, ezzel egyes térségekben szinte katonai megszállást hozva létre.

A hadüzenetet december 11-én adta ki és az első csapás pedig Michoacán államban volt, ahol Calderón is született, és ahol a kartellek, mint például a La Familia, súlyos problémákat okoztak. Körülbelül 6500 katona, helikopterek és haditengerészeti egységek is részt vettek a támadásban. A cél a „területek visszafoglalása” volt, azon a részeken, amelyeken a kartellek túlságosan is megerősödtek. Ez volt a kampányának egyik kulcsüzenete is, amely mindig elhangzott.

Később más államokban is megkezdődött a háború. Például Acapulco tengerparti üdülőhelyére hétezer katona vonult be, de Tijuana és Sierra Madre sem maradt érintetlen. Lassan mintegy ötvenezer embert, köztük szövetségi rendőrt és hadsereg nagyrészét vontak be a kábítószerellenes háborúba több területen is.

Grillo továbbá említést tesz még Calderón egy másik korai lépéséről is, amely a kartellvezetők tömeges kiadatása volt az Egyesült Államoknak. Korábban már említettem, hogy a kiadatás azt jelenti, hogy a helyi kormányok a gengsztereket kiadják az amerikai hatóságoknak és ott vonják őket felelősségre amerikai bíróság előtt. Köztük voltak például Osiel Cárdenas, aki az Öböl-kartell vezetője és Hector Palma, a Sinaloa-kartell vezetője volt.

Calderón, elnökségének harmadik hónapjában, George W. Bush amerikai elnökkel együtt kidolgozták a „Mérida-kezdemenyezés” legfőbb feltételeit, amely a háborúhoz nyújtott amerikai segítségről szól. A Pepperdine Policy Review szakmai folyóirat „US and Mexican Cooperation: The Merida Initiative and Drug Trafficking” című cikke szerint a Mérida-kezdemenyezésnek négy fő célja volt. Ezek közé tartozott természetesen a bűnszervezetek

¹² <https://journalistsresource.org/economics/linking-income-inequality-violent-crime-data-mexico-drug-war/> (letöltés ideje: 2014. 11. 27.)

elleni fellépés, megerősíteni a mexikói és közép-amerikai határokat, megerősíteni az igazságszolgáltatást azzal, hogy az intézmények kapacitását növelik a régióban és visszaszorítani a bandák tevékenységét.

A kezdeményezés keretein belül az Amerikai Egyesült Államok 400 millió dollárt adott Mexikónak. A pénzt főként katonai eszközökre, például helikopterekre, röntgenellenőrző berendezésekre és rendőrtisztek kiképzésére fordították. A program végrehajtását a külügyminisztérium koordinálta, azonban számos kihívás felmerült. A pénzügyi források késedelmes kiszállítása, az intézményi adminisztráció hiányosságai, továbbá beszerzési problémákba is ütköztek. Bár a program néhány területen sikeres volt, mégsem tudta hatékonyan csökkenteni az erőszak szintjét, illetve a drogkereskedelem megfékezését.

Ioan Grillo a könyvében a 2007-es évet egy sikeresnek időszaknak tekinti, hiszen ekkor volt, hogy a mexikói tengerészgyalogosok meglepetésszerű rajtaütést hajtottak végre Manzanillo kikötőjében, ahol 23,5 tonna kokaint foglaltak le, amely a történelem egyik legnagyobb kokainfogásának számított. Továbbá az év második felében a Zetas és a Sinaloa-kartell tűzszünetet kötött és a következő hónapokban csökkent a gyilkosságok száma. Azonban 2008-ban a mexikói drogháború újra felerősödött. Megemelkedett a rendőrök és a tisztviselők elleni támadások száma és a lakónegyedekben is mészárlások kezdődtek.

A középpontban a Sinaloa-kartell belső konfliktusai álltak, amelyek a szervezeten belüli polgárháborúvá fajultak. A harcok három fő helyszínen zajlottak Ciudad Juárezben, Tijuánában és Culiacánban. A konfliktusokat a kartell vezetői, tehát Joaquin „Chapo” Guzmán és Ismael Zambada vezették, akik a riválisait próbálták legyőzni, mint például Vicente Carrillo Fuentes.

A konfliktusok óriási veszteségeket eredményeztek, miközben a kormány tagadta az őket érő vádakat, miszerint szövetkeztek volna a kartellekkel. Arra azonban van bizonyíték, hogy néhány szövetségi tisztviselő valóban kapcsolatban állt a Sinaloa-kartellel, hiszen 2008 vége felé végeztek egy kormányzati vizsgálatot. Ez a „Tiszta ház” kódnevet kapta, amelyben felfedtek egy huszonöt szövetségi tisztviselőből álló hálózatot, melynek tagjai összedolgoztak a kartellel.

2009-re úgy tűnt, a háború már nem lehetne súlyosabb, azonban a Zetas terjeszkedni kezdett egész Kelet-Mexikóban, egészen Oaxaca és Chiapas déli államaiig, valamint a guatemalai határon túlra. Az erőszak egyre fokozódott és Grillo szerint ez a fajta erőszak már nem az irányítás eszköze volt, hanem a kommunikáció alapvető eszköze. Migránsokat mészároltak le, továbbá nehézkaliberű gépfegyverek és gránátokkal harcoltak a hadsereg

egységei és a riválisaik ellen. Ezen a ponton a mexikói drogháború már kezdett egy hagyományos háborúhoz hasonlítani.

Ez a brutális harc 2010-ben már tizenötezer kábítószerrel kapcsolatos gyilkosságot eredményezett, a katonai fellépés során pedig ártatlan civilek is áldozatul estek. Felipe Calderón elnök lehetetlen helyzetbe került és 2011-re már kimerültnek látszott. Bár több vezető bűnözőt is letartóztattak, az erőszak nem csökkent. Calderón kormányzásának a végére nemcsak a drogháború lángolt tovább, hanem a lakosság bizalma is megcsappant, miközben az ország egyre mélyebb káoszba süllyedt.

5. A droggkartellek megfékezésében elért eredmények

A mexikói droggkartellek elleni fellépés eredményei nagyon vegyesek. A pozitív eredmények közé tartoznak, hogy sok kartellvezetőt sikerült elfogni, nagy mennyiségű drogot tudtak lefoglalni és a nemzetközi segítség miatt támogatásokhoz jutottak hozzá a technológia, illetve a kiképzés terén. Az erőszak azonban egyre csak fokozódott, amelynek több civil áldozatul esett, illetve az állami intézmények korrupciója is rontott a helyzeten.

5.1. Calderón politikájának „eredményei” és következményei

Peter Watt és Roberto Zepeda a „Politics, Neoliberalism and Violence in the New Narcoeconomy” című könyvében így fogalmaztak Felipe Calderón drogpolitikájával kapcsolatban:

„Ha ez valóban a kábítószeresek elleni háború volt, akkor olyan stratégiát alkalmazott, amely nem lehetett túl sikeres. Ezt mutatja meg többek közt a kábítószer és a kereskedelem közötti viták növekedése, az erőszakos halálesetek száma és az utcákon tapasztalható növekvő bizonytalanság. A Calderón-elnökség végéhez közeledve az újságokban megjelent közvélemény-kutatások szerint a PAN a 2012-es választásokon a PRI ellen vereséget szenved. Öt évvel a háború után a közvélemény még a PRI tekintélyelvű korrupcióját is jobbnak találja, mint a PAN kormányzását, amely a közvélemény-kutatásokban a PRD mögött a harmadik helyen áll” (Watt-Zepeda, 2012: 185).

A könyv részletesen taglalja, hogy milyen következményekkel járt Calderón drogháborúja, amelyek rontották Mexikó szociális helyzetét és a közbiztonságot. Az utcákon hagyott, megcsónkított holttestek, a nyilvános kivégzések és a tömeges gyilkosságok mindennaposá

váltak az országban különösen olyan városokban, mint Ciudad Juárez. Az erőszak célpontjai gyakran civilek voltak, akik nem is kapcsolódtak közvetlenül a drogkereskedelemhez és a mészárlásokat gyakran csak a terror- és félelemkeltés céljából hajtották végre. Ezt mutatja például az az eset is, amikor tizenöt tinédzserre azt hitték, hogy bandatagok és meggyilkolták őket a fegyveresek.

A Calderón-kormányzat azt állította, hogy a kartellvezetők több mint a felét elfogták vagy megölték, de ezek az akciók mégsem gyengítették meg a szervezett bűnözésnek a gazdasági alapjait. A kartellek profitja és működése nem változott sokat csupán annyit, hogy a vezetők eltávolítása után kisebb, de erőszakosabb csoportok alakultak ki. Másik nagy probléma volt még a bűncselekmények büntetlensége is. A gyilkosságok kevesebb mint 5%-át vizsgálták ki, és a bűnügyi nyomozások kevesebb mint 1 százaléka kapcsolódott a kábítószer-kereskedelemhez.

Watt és Zepeda a könyvükben beszámolnak a Mérida-kezdemenyezés hatásairól is. Ez, mint már korábban említettem, egy együttműködés volt az Egyesült Államok és Mexikó között, amelynek legfőbb célja a drokkartellek és a szervezett bűnözés elleni fellépés volt. A kezdemenyezés elődje, az SPP (Biztonsági és Jóléti Partnerség) a NAFTA (Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás) gazdasági biztonságának védelmét szolgálta, de ez később már a kartellek elleni fellépésre helyezte a hangsúlyt. Az Egyesült Államok jelentős technológiai támogatást adott Mexikónak, azonban a program nem foglalkozott a kartellek terjeszkedését elősegítő problémákkal, mint például a korrupcióval vagy a szegénységgel.

Az erőszakos cselekmények egyre gyakoribbá váltak a program hatására. A kezdemenyezés támogatói szerint az erőszak valójában előrelépést jelent, hiszen a kartellek nem tudtak zavartalanul működni és a fenyegetéseket, a folyamatos összeomlásokat, olyan helyeken, mint Ciudad Juárez és Tijuana, sikerként lehet elkönyvelni, mert ez azt jelenti, hogy a kartellek valóban érezték a nyomást. A kritikusok szerint, viszont a stratégia inkább rontotta a helyzetet, hiszen fokozta a társadalmi és a politikai instabilitást. Az USA támogatása tehát paradox módon inkább veszélyesebbé tette az érintett területeket és nem tudta visszaszorítani a drogkereskedelmet.

„2006 óta az erőszakos bűncselekmények aránya rohamosan megnőtt a drogellenes politika militarizálódásával, mivel a bűnszervezetek megvédték a gazdasági érdekeiket és a befektetéseiket. Eközben az erőszak növekedéséhez hozzájárult az is, hogy a bűnszervezetek folyamatosan ugyanazt a célt követik, azaz megvesztegetik a tisztviselőket, a rendőrséget és a hadsereg egyes tagjait,

hogy megszerezzék a lojalitásukat, és megfélemlítik vagy megölik azokat, akik nem hajlandóak együttműködni velük, vagy a konkurens szervezetekkel dolgoznak össze” (Watt-Zepeda, 2012: 214).

A mexikói szervezett bűnözés több politikust és kormánytisztviselőt is célba vett, akik közül sokat meggyilkoltak, mert nem fogadták el a megvesztegetést, vagy rivális kartellek támogatásával gyanúsították őket. Számos magas rangú személy vált áldozattá, miközben a hatóságok korrupcióval vádoltak meg őket, bár általában a vádakat gyakran bizonyíték hiányában ejtették. A könyv ezekre számos példát hoz.

2009 májusában Michoacán államban 28 állami és helyi önkormányzati tisztviselőt tartóztattak le a La Familia kartellel való állítólagos kapcsolataik miatt, de később mindnyájukat szabadon engedték bizonyítékok hiányában. Hasonló sorsra jutott Greg Sánchez, Quintana Roo kormányzójelöltje, akit 2010-ben szervezett bűnözéssel és pénzmosással vádoltak, de 2011-ben felmentették. A politikai gyilkosságok azonban jelentős fenyegetést jelentettek. 2010-ben Rodolfo Torre, a PRI tamaulipasi kormányzójelöltjét kampányolás közben gyilkolták meg, továbbá Silverio Cavazos Ceballos, Colima volt kormányzója sem úszta meg élve.

A társadalmat érintő következmények is súlyosak voltak. Sylvia Longmire „Cartel: The Coming Invasion of Mexico's Drug Wars” című könyvében beszámol arról, hogyan terjedt futótűzként a félelem Mexikó városaiban a lakosság körében. Például a gazdag mexikóiak védőruhát viselnek, golyóálló autókban utaznak és testőröket is bérelnek. Az emberek igyekeznek elkerülni az olyan éttermekben való étkezést, amelyekről köztudott, hogy népszerűek a kartell tagjainak körében. Sokan ügyelnek arra, hogy ne viseljenek semmi olyat, ami a gengszterek figyelmét felkeltheti és az emberek kerülik a szemkontaktust, ha egy nagy terepjáró áll mellettük a lámpánál. Egyes mexikóiaknak még mikrochip is van az alkarjukban, hogy ha drogkereskedők elrabolják, akkor nyomon lehessen követni őket.

A drogkartellek egyre erőszakosabb tevékenysége elkezdte érinteni az ártatlan civileket is. A támadások során gyerekek és közösségi helyszínek, például iskolák vagy rendezvények, váltak célpontokká, így a lakosság biztonságérzete jelentősen megrendült. Egyik ilyen esemény volt a 2008-ban a Függetlenség napján történő gránáttámadás, amelyben 8 ember is az életét vesztette és több százan sebesültek meg. Feltételezték, hogy a kartellek állnak az egész mögött, mégsem vontak senkit se felelősségre. Hasonló tragikus eset volt a 2010-es acapulcói lövöldözés is, ahol fényes nappal a turistaövezetben, hat ember, köztük egy gyermek és édesanyja is életét vesztette.

Sylvia Longmire szerint a kartellek nem szeretnék közvetlenül a gyermekeket és a civileket megcélozni, de az erőszakos összecsapások és fenyegetések egyre kiszámíthatatlanabbá váltak. Ez a helyzet tovább növelte a lakosság félelmét, miközben a hatóságok gyakran tehetetlennek bizonyulnak az ártatlanokat ért támadásokkal szemben.

Jonathan D. Rosen és Roberto Zepeda az „Organized Crime, Drug Trafficking, and Violence in Mexico” című könyvükben azt a következtetést vonták le, hogy a Calderón kormány idején a kábítószerellenes háború nemcsak a társadalomra volt hatással, a gazdaság is belerokkant, de az erőszak is terjedt államról államra egyre rohamosabban. A kartellek kénytelenek voltak megváltoztatni az útvonalait és a műveleteiket, hogy továbbra is fent tudjanak maradni. Ezáltal más régiókra is áttértek a kereskedelmi útvonalak és nemcsak az országhatáron belül.

A gyenge állami intézmények és a mélyen gyökerező korrupció tovább nehezítették az erőfeszítéseket, miközben a katonák és rendőrök folyamatos jelenléte megosztották a társadalmi közvéleményt. Voltak, akik támogatták az intézkedést és voltak, akik attól tartottak, hogy a katonai eszközök alkalmazása növelni fogja az áldozatok számát. A szerzők szerint Calderón nem tanult a múlt hibáiból és a politikája csak részleges sikereket hozott, hosszú távon azonban nem csökkentette a szervezett bűnözés hatalmát, hanem újabb kihívásokat teremtett Mexikó számára.

5.2. A drogháború helyzete Calderón elnöksége után napjainkig

„A sikeresnek kevésbé mondható 6 éves időszak után valószínűsíthető volt, hogy Felipe Calderón és a PAN nem győz a 2012-es választásokon. Így is történt, így lett Mexikó új elnöke Enrique Peña Nieto, a PRI jelöltje. A fő kérdés ismét az volt, hogy az új elnök hogyan birkózik majd meg a kartellekkel és az elődje után örökölt belső problémákkal.”¹³

A már előbb említett „Organized Crime, Drug Trafficking, and Violence in Mexico” című könyvben, melyet Jonathan D. Rosen és Roberto Zepeda írt, úgy fogalmazzuk, hogy a PRI jelöltjét, azaz Enrique Peña Nietót azért választották meg elnöknek, mert a közvélemény nem tartotta helyesnek Calderón drogháborús stratégiáját és Peña Nieto a kampányában ígéretet tett ezeknek a megváltoztatására.

¹³ <https://biztonsagpolitika.hu/szakmai-anyagok/a-mexikoi-kormany-kabitoszerbunozes-ellen> (letöltés ideje: 2024. 11. 28.)

Az új elnök hangsúlyozta a hírszerzés és a bűnmegelőzés fontosságát, valamint az erőszak kiváltó okainak, például a foglalkoztatás és az oktatás hiányának kezelését. Oktatási reformokat vezetett be, átalakította az energiaszektor, amivel lehetővé tette a külföldi befektetéseket és a militarizáció helyett a korrupció elleni küzdelemre összpontosított.

Hat fő politikát tartalmazó stratégiát vázolt fel, amely tartalmazta az ország öt régióra osztását a célzott műveletekhez, egy tízezer fős nemzeti csendőrség létrehozását és a szövetségi rendőrség tizenöt egységének felállítását az emberrablás és zsarolás elleni küzdelem érdekében. Bár igyekezett a drogháborút kevésbé hangsúlyossá tenni az országban és inkább más társadalmi-gazdasági kérdésekre akart koncentrálni, a hadsereg továbbra is kulcsszerepet játszott a rendőrségi korrupció miatt.

Peña Nieto stratégiája nagyrészt abban tért el Calderonéval szemben, hogy kevésbé emelte ki a kábítószer elleni harcot, és nem akarta kormányának a fő fókuszává tenni azt. Azonban voltak bizonyos helyzetek, például Michoacánban, ahol kénytelen volt katonai erőt alkalmazni, de nem törekedett arra, hogy a hadsereg megszállja Mexikó több államát is.

A könyv továbbá tárgyalja azt a kérdéskört is, hogy Mexikó vajon tekinthető-e bukott államnak? Úgy, mint például Szomália, nem, hiszen itt működik az államapparátus, azaz az állam nem képes ellátni az alapvető funkcióit, mint például biztosítani a rendet vagy a jólétet az állampolgárok számára. Mexikó ugyan nem tekinthető bukott államnak, de egyes régiói elvesztették a kormányzati ellenőrzést. Egyes államokban, például Michoacánban és Guerreroban, az állam kudarcot vallott a jogállamiság fenntartásában és önvédelmi csoportok jöttek létre. Ezek az önvédelmi csoportok általában járőröznek a közösségeiken belül és ellenőrzési pontokat állítanak fel.

Jalisco és más gazdaságilag fontos államok sem mentesek az erőszaktól, amit az új kartellek, például a Jalisco Új Generáció Kartell (CJNG) megjelenése is súlyosbít. Az, hogy a kormány nem képes a korrupció elleni fellépésre és a bűnözők felelősségre vonására addig az ország továbbra is súlyos biztonsági problémákkal fog szembe nézni.

Az International Crisis Group weboldalán megjelenő elemző cikk a mexikói drogháború hatásait és annak következményeit vizsgálja, különös tekintettel a szétagoltságra és a „kingpin strategy” következményeire. A mexikói drogháború egyik központi eleme volt ez a stratégia, amit Calderón és részben Peña Nieto kormánya is alkalmazott. Ennek lényege a kartellek vezetőinek elfogása. Andrés Manuel López Obrador, akit 2018-ban választottak meg és 2024-ben váltottak le, volt az, aki nyilvánosan kijelentette, hogy szakít ezzel a stratégiával és nem a vezetőkre fog elsősorban koncentrálni.

Azonban a gyakorlatban ez máshogy zajlott le. Letartóztatták El Chapo egyik fiát, akit a hatóságok 2019-ben szabadon engedtek, majd később az amerikaiak vérdíjat tűztek ki mind a négy fiúért. Továbbá a biztonsági erők 2020 augusztusában őrizetbe vették El Marrót, az üzemanyaglopásra összpontosító Santa Rosa de Lima-kartell vezetőjét is, 2022-ben pedig a Sinaloa-kartell egyik frakciójának vezetőjét tartóztatták le. Nem is beszélve arról, hogy López Obrador lérehozta a „Nemzeti Gárdát”, amely úgy nézett ki, mintha az elődeinek az erősen militarizált stratégiáját akarta volna folytatni.¹⁴

Vanda Felbab-Brown, a Brookings Institution kutatója, az „US-Mexico security collaboration won't be easily resurrected” című tanulmányában úgy vélekedik, hogy az Egyesült Államok és Mexikó közötti biztonsági együttműködés nem lesz egyszerű, hiszen Obrador elnök ellenállt a Merida-kezdeményezés folytatásának. Nemcsak minimalizálta a közös erőfeszítéseket az USA-val, de egyes helyzetekben passzívan is kezelte a problémát és nem akart fellépni aktívan a bűnözői csoportok ellen.

„A López Obrador-kormányzatnak azonban nemcsak, hogy nincs bűnüldözési stratégiája, de valójában nem is érdekelt abban, hogy legyen, ha ez a bűnözői csoportok elleni fellépést jelentené. Azzal, hogy lemondott a nagy célpontok elleni támadásról, lemondott arról, hogy bármilyen jelentős módon fellépjen a bűnözői csoportokkal szemben.”¹⁵

A kormányzati politika elhanyagolta a helyi és az állami rendőri erőknek a megerősítését, például azzal, hogy a nemzetbiztonsági törvény értelmében nem lehet kiképezni gyilkossági nyomozókat. Ezen felül a nemzetközi hírszerzési és bűnüldözési együttműködést is gyengült. Az új biztonsági törvények is azt jelzik, hogy a korrupcióval szembeni küzdelem és a kartellek elleni fellépés sem áll az elnök prioritásai között. Obrador kormánya inkább a gyilkosságok számának a csökkentésére fókuszál és nem hajlandó szembe szállni a bűnözői csoportokkal.

Felbab-Brown szerint a mexikói kormány célja inkább az volt, hogy egy másfajta amerikai segítségnyújtásra fókuszáljon, a kikötők biztonságának megerősítésére és a fegyverek illegális áramlásának megakadályozására nem a Mérida-kezdeményezés folytatására. Azonban az Obrador-kormány bűnüldözési politikája, amelyben gyakorlatilag

¹⁴ <https://www.crisisgroup.org/content/crime-pieces-effects-mexicos-war-drugs-explained> (letöltés ideje: 2024. 11. 29.)

¹⁵ <https://www.brookings.edu/articles/us-mexico-security-collaboration-wont-be-easily-resurrected/> (letöltés ideje: 2025. 01. 06)

lemondott a kartellek elleni fellépésről, nem volt egy hatékony stratégia és nem is hozott tartós megoldást Mexikóban.

Diego Oré szerint a mexikói drogháború helyzete mai napig rendkívül súlyos. „Mexico election front-runner Sheinbaum faces tall order to cut cartel violence” című tudományos cikke szerint a drogkartellek, mint a Sinaloa- és a Jalisco-kartell, között folytatott háború befolyásolja a helyzetet, különösen olyan államokban, mint Michoacán, ahol a kartellek elég erősen jelen vannak és hatalmat is gyakorolnak. Manuel López Obrador elnöksége alatt, az ország gyilkossági rátája 20%-kal csökkent, de a hat év alatt több mint 185 000 gyilkosság történt. Ezzel ki lehet jelteni, hogy a drogháború történelmében ez számít a legvéresebb időszaknak.

Claudia Sheinbaum, aki a 2024-es mexikói elnökválasztás egyik esélyes jelöltje (azóta már Ő a jelenlegi elnök az országban) a Mexikóvárosban elért sikereit kívánja országos szinten is alkalmazni.

„Sheinbaum tanácsadói a Reutersnek elmondták, hogy megválasztása esetén célja, hogy 2027-re a 100 000 lakosra jutó 23,3 gyilkossági esetről körülbelül 19,4-re csökkentse a mexikói gyilkossági rátát - ezzel Brazíliával egy szintre kerülne. Ennek elérése érdekében megduplázza a szövetségi nyomozók számát 8000-re, a Nemzeti Gárda katonáinak számát 150 000-re növeli a korábbi 120 000-ről, igazságügyi reformmal csökkenti a büntetlenséget, valamint ifjúsági oktatási és közösségi programokat hoz létre - mondták tanácsadói.”¹⁶

Eddig állíthatjuk azt, hogy Sheinbaum teljesítménye a gyilkossági statisztikák javulását ígéri. Azonban kritikusai szerint a mexikóvárosi gyilkossági számok csökkenését részben köszönhetik a halálesetek rossz kategorizálásának, vagy az eltűnések növekedésének is. Ami biztos, hogy amíg a kartellek közötti rivalizálás tart és a bűnözői csoportoknak ekkora a hatalma egyes térségekben, addig a jövőbeli kormányok számára kihívást jelenthet a háború megfékezése és az ország stabilitásának megteremtése.

¹⁶ <https://www.reuters.com/world/americas/mexico-election-front-runner-sheinbaum-faces-tall-order-cut-cartel-violence-2024-05-28/> (letöltés ideje: 2025. 01. 06)

6. Összegzés

A mexikói drogháborúk a 20. század második felétől kezdődően olyan mély társadalmi és politikai problémákat idéztek elő, amelyek napjainkban is jelentős kihívást jelentenek. Mexikó földrajzi elhelyezkedése és gazdasági helyzete is ideális feltételeket teremtett az illegális drogkereskedelem számára, különösen az Egyesült Államok hatalmas fogyasztói piacának közelsége miatt. Az évtizedek alatt kialakult bűnszervezetek nemcsak a kábítószer-kereskedelemben, hanem az ország politikai rendszerében is jelentős befolyásra tettek szert, aláásva a demokratikus intézményeket és az állam tekintélyét.

Dolgozatom első fejezetében azt vizsgáltam meg, hogy miért voltak jelentős mértékűek az illegális, más néven törvényellenesen, vagy „feketén” működő gazdasági tevékenységek és milyen jellemző tulajdonságokkal bírnak. Ez alapján megállapítható, hogy a fekete gazdaságok nemcsak gazdaságilag rendkívül jövedelmezőek, hanem társadalmi és politikai következményei is messzehatóak. A kartellek erejét adja az is, hogy hogyan képesek beépülni a helyi politikai életbe, hogyan képesek manipulálni a döntéshozatalt és hogyan ássák alá az állami intézmények tekintélyét, továbbá az igazságszolgáltatási rendszer működését. A drog és bűnözés kapcsolatának vizsgálatával a hangsúlyt arra a kérdésre fektettem, hogy a kábítószer legalizálása megszüntetné-e a bűnözés nagyrészét. Itt mindkét állásponthoz sorakoztattam fel érveket. Az első fejezetem végén azt fejtettem ki, hogy miért a kábítószer kereskedelem a legjövedelmezőbb illegális kereskedelmi forma, hol jellemző leginkább a létezése és miért tekinthető már nemcsak a fejlett, de a fejlődő országok problémájának is.

Dolgozatom második részében konkrétan rátértem Dél-Amerika helyzetére, először Kolumbia szerepét megvizsgálva. A Medellín és Cali-kartell módszereinek összehasonlításával bebizonyítottam, hogy tevékenységük nem csupán az ország gazdaságát szőtte át, hanem a politikai szférát is átalakította az erőszak és a korrupció révén, ezzel aláásva az állam intézményeit. Itt említettem meg továbbá azt is, hogy miért gyakorolt jelentős hatást az amerikai kiadatási politika a kartellekre. Bemutattam, hogy az Egyesült Államokban melyik volt az az időszak, amikor megnövekedett a kábítószer iránti kereslet és adatokkal alá is támasztottam, hogy milyen széles körben is terjedt el ez. A fejezet utolsó részében Mexikó első karteljének, a Guadalajara-kartell történetét és működését és mutattam be. Többek között azt, hogy hogyan váltak a legnagyobb bűnszervezetté az országban, s különösen Miguel Ángel Félix Gallardo tevékenységét tekintetbe véve hogyan segítették elő a kábítószer-kereskedelem intézményesülését. Enrique „Kiki” Camarena amerikai DEA

ügynök meggyilkolása volt az a fordulópont, amely végül a kartell széthullásához vezetett, s ami után a kartell már nem tudott egységes szervezetként működni. Itt rámutattam a szétesés legfontosabb következményére: ez fektette le az alapját a későbbi bandaháborúknak.

A dolgozatom harmadik fejezetében tértem rá a mexikói drogháborúk bemutatására. Ennek a különböző kormányzatok alatti alakulása élesen rávilágított arra, hogy milyen hatást gyakorolhat a szervezett bűnözés, illetve a korrupció egy ország társadalmi és politikai rendszerére. Elsősorban azt mutattam be, hogy az Intézményes Forradalmi Párt (PRI) hét évtizedes uralma alatt miért volt erőteljes a drogkartellek hatalma, hogyan biztosította a „békés együttélés” a stabilitást az országban és milyen mértékű volt a korrupció. Továbbá kifejtettem azt, hogy miért volt meghatározó Vicente Fox fellépése, hogyan változott a kábítószer-ellenes politika az elnöksége alatt, milyen eredmények születtek és milyen következményekkel járt az, hogy újabb bűnszervezetek jelentek meg, miközben a kartellek közötti versengés csak tovább fokozódott. Megvizsgáltam, hogy a mexikói kormányok milyen stratégiákat alkalmaztak a kartellek megfékezésére, különös hangsúlyt helyezve Felipe Calderón elnökségére, mivel az ő kormányzása alatt került sor a legradikálisabb fellépésre a kartellek ellen. Részletesen tekintettem át a drogháború alakulását 2006 és 2012 közötti időszakban és a Mérida-kezdeményezés keretein belül, s azt, hogy milyen mértékű segítséget kapott Mexikó. Kitértem arra is, hogy a 2007-es év miért volt sikeresnek mondható és hogyan fokozódott az erőszak 2008-tól, amivel már egyre nehezebben birkózott meg a mexikói állam.

Dolgozatom utolsó fejezetében Felipe Calderón politikájának áttekintésével arra világítottam rá, hogy mely tényezők határozták meg a katonai beavatkozások hatékonyságát. Rámutattam, hogy a szervezett bűnözés még a mai napig problémát jelent Mexikóban, s a katonai eszközökkel való fellépésnek jelentős korlátai voltak. Részletesen bemutattam, hogy miért bizonyultak ellentmondásosnak a kartellek megfékezésére tett erőfeszítések, milyen következményekkel járt Calderón militarizált drogellenes politikája és miért hozott vegyes eredményeket az Egyesült Államokkal kötött kezdeményezés. Bár bizonyos sikerek születtek, ezek az eredmények nem hoztak tartós változásokat, sőt gyakran a kartellek közötti erőszak kiéleződéséhez vezettek. A kormány katonai beavatkozása ugyan csökkentette néhány kartell hatalmát, de új, kisebb csoportok létrejöttéhez vezetett, amelyek még erőszakosabb módszereket alkalmaztak. Ez a decentralizált kartellrendszer és a területekért folyó harc csak újabb konfliktusokat eredményezett, miközben a korrupció továbbra is akadályozta a hatékony kormányzati fellépést.

A dolgozatom végén áttekintettem azt is, hogy a Calderón utáni elnökök milyen stratégiákat alkalmaztak ahhoz, hogy megfékezzék az erőszakot, milyen eredményeket értek

el és hogy áll a helyzet napjainkig. A mexikói drogháborúk megmutatták, hogy a drogkereskedelem elleni küzdelem nem csupán jogi vagy katonai kihívás, hanem társadalmi és politikai reformokat is igényel. Az állami intézmények megerősítésével, a korrupció felszámolásával, valamint a helyi gazdaságok fejlesztésével el lehetne érni tartós eredményeket. A Calderón elnökségének idején történő kábítószer-ellenes politika áttekintése azért volt kulcsfontosságú, hogy láthassuk azt, hogy a katonai megoldások önmagukban nem elegendőek és több kárt okozhatnak, mint hasznot.

Az Egyesült Államokkal való szorosabb együttműködés, például a kiadatási politika és a határbiztonság javítása, továbbra is lehet kulcsfontosságú, ugyanakkor a probléma mélyebb gyökereit csak akkor lehet felszámolni, ha a drogfogyasztás iránti kereslet csökkentésére nagyobb hangsúlyt helyeznek. A mexikói kormányok eddigi kudarcai is abból fakadtak, hogy nem kezelték az alapvető problémákat.

Összességében nem állítom azt, hogy az illegális drogkereskedelem Mexikóban lenne a legjelentősebb, de itt is egy átfogó megközelítést igényelne a bűnszervezetek elleni fellépés, amely egyszerre foglalkozik gazdasági, politikai és társadalmi tényezőkkel. A mexikói drogháború tanulságai túlmutatnak a drogkartellek elleni harc közvetlen eredményein. Rávilágítanak arra, hogy az állami beavatkozás, legyen az katonai, rendészeti vagy politikai jellegű, önmagában nem elegendő egy ilyen összetett probléma kezelésére. Véleményem szerint fontos a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése, továbbá az átlátható, a jogállamiságot tiszteletben tartó intézmények kialakítása és a korrupció felszámolása, hiszen az állam nélkül nem lehet képes a társadalmi stabilitás elősegítésére és az igazságosság elvének érvényesítésére.

Felhasznált irodalom:

1. Bowden, M. (2001). *Killing Pablo: The hunt for the richest, most powerful criminal in history*. London: Atlantic Monthly Press.
2. Clawson, P. L. - Lee, R. W. III. (1996). *The Andean cocaine industry*. New York: Palgrave Macmillan.
3. Felbab-Brown, V. (2010). *Shooting up: Counterinsurgency and the war on drugs*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.
4. Grillo, I. (2011). *El Narco: Inside Mexico's criminal insurgency*. New York: Bloomsbury Press.
5. Grillo, I. (2013). *Mexican cartels: A century of defying U.S. drug policy*. *Brown Journal of World Affairs*, Fall/Winter 2013, Volume xx(1), 253.
6. Kleiman, M. A. R. - Caulkins, J. P. - Hawken, A. (2011). *Drugs and drug policy: What everyone needs to know*. New York: Oxford University Press.
7. Longmire, S. (2011). *Cartel: The coming invasion of Mexico's drug wars*. New York: Palgrave Macmillan.
8. Rosen, J. D. - Zepeda, R. (2016). *Organized crime, drug trafficking, and violence in Mexico*. London: Lexington Books.
9. Shannon, E. (2015). *Desperados: Latin druglords, U.S. lawmen, and the war America can't win*. Bloomington: iUniverse.
10. Shelley, L. (2001). Corruption and organized crime in Mexico in the post-PRI transition. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 17(3), 215.
11. Shelley, L. I. (2014). *Dirty entanglements: Corruption, crime, and terrorism*. New York: Cambridge University Press.

12. Smith, B. T. (2021). *The dope: The real history of the Mexican drug trade*. New York: W. W. Norton & Company Ltd.
13. Watt, P., & Zepeda, R. (2012). *Politics, neoliberalism, and violence in the new narcoeconomy*. London & New York: Zed Books Ltd.
14. Tekin, Y. (2015). *US and Mexican Cooperation: The Merida Initiative and Drug Trafficking*. Pepperdine Policy Review, Spring 2015, 3.

Internetes források:

1. <https://www.cfr.org/background/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels#chapter-title-0-3> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
2. https://economy-pedia.com/11031330-illegal#google_vignette (letöltés ideje: 2024 11. 24.)
3. https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2020/10/A-drog-fogalmi-meghatározasa_sablon.pdf (letöltés ideje: 2024 11. 24.)
4. <https://www.addictiongroup.org/resources/crime-rates-statistics/> (letöltés ideje: 2024 11. 24.)
5. <https://www.ndsn.org/SUMMER96/COLOMBIA.html> (letöltés ideje: 2024 11. 24.)
6. <https://scientificorigin.com/why-are-the-cartels-so-powerful-in-mexico-a-historical-and-in-depth-analysis> (a letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
7. <https://www.historydefined.net/juarez-cartel/> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
8. <https://www.cfr.org/background/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels#chapter-title-0-4> (letöltés ideje: 2024. 11. 24.)
9. <https://coha.org/nafta-and-drug-trafficking-perpetuating-violence-and-the-illicit-supply-chain/> (letöltés ideje: 2024. 11. 26)

10. <https://insightcrime.org/mexico-organized-crime-news/zetas-profile/> (letöltés ideje: 2024. 11. 26.)
11. <https://journalistsresource.org/economics/linking-income-inequality-violent-crime-data-mexico-drug-war/> (letöltés ideje: 2024. 11. 27.)
12. <https://biztonsagpolitika.hu/szakmai-anyagok/a-mexikoi-kormany-kabitoszerbunozes-ellen> (letöltés ideje: 2024. 11. 28.)
13. <https://www.crisisgroup.org/content/crime-pieces-effects-mexicos-war-drugs-explained> (letöltés ideje: 2024. 11. 29.)
14. <https://www.brookings.edu/articles/us-mexico-security-collaboration-wont-be-easily-resurrected/> (letöltés ideje: 2025. 01. 06)
15. <https://www.reuters.com/world/americas/mexico-election-front-runner-sheinbaum-faces-tall-order-cut-cartel-violence-2024-05-28/> (letöltés ideje: 2025. 01. 06)